

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

KŘESŤANSTVÍ A FAŠISMUS

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Autor práce: Ladislav Havlíček

Studijní obor: Charitativní a sociální práce

Forma studia: Kombinovaná

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. 3. 2015

Podpis studenta

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Veberovi, Th.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Základní vymezení pojmů.....	7
1. 1 Autoritářské myšlení (fašismus) a křesťanství	9
1. 2 Křesťanské snahy v nejvýznamnějších fašistických hnutích.....	11
2. Charakter hnutí.....	15
2. 1 Francouzská akce.....	15
2. 1. 1 Charles Maurras	15
2. 1. 2 Historie hnutí.....	17
2. 1. 3 Ideologie.....	20
2. 2 Falanga	21
2. 2. 1 José Antonio Primo de Rivera.....	21
2. 2. 2 Historie.....	22
2. 2. 3 Ideologie.....	25
2. 3 Železná garda.....	26
2. 3. 1 Corneliu Zelea Codreanu	26
2. 3. 2 Historie Železné gardy.....	28
2. 3. 3 Ideologie.....	30
3. Postavení víry v ideologiích	32
4. Sociální a charitativní práce hnutí	40
Závěr.....	43
Seznam použitých zdrojů	45
Abstrakt	47
Abstract	48

Úvod

Křesťanství a fašismus jsou na první pohled dva různorodé proudy myšlení, které by se jen stěží daly označit za příbuzné či jinak podobné. Přesto se v evropské historii první třetiny dvacátého století objevila fašistická hnutí, která se alespoň z části pokusila o syntézu některých myšlenek a postojů. Autor práce si je vědom, že se vzhledem k historickým zkušenostem naší země jedná o téma, které v očích širší veřejnosti budí rozpaky. Na druhou stranu ale nelze ignorovat faktografické skutečnosti, které současná historická věda přináší. Osobní motivace autora práce pramení především ze zájmu o historii a toto nevšední téma. Autor práce je taktéž přesvědčen, že předkládaná práce bude přínosem i pro studenty sociálně charitativní práce.

Cílem bakalářské práce bude snaha o prokázání vlivu křesťanské víry v ideových východiskách níže zmiňovaných fašistických hnutích. Taktéž bude kladen důraz na prokázání praktického aspektu víry skrze sociální činnost organizací. Abychom mohli k tomuto cíli dospět, je autor přesvědčen o nutnosti rozdělení práce do několika bloků, které postupně čtenáře dovedou až k cíli předmětu práce.

Metodická stránka textu se v první řadě zaměří na deskripci třech níže popisovaných fašistických hnutí. Posléze bude následovat analýza, která postupně rozebere ideové základy a politické manifesty hnutí. Závěrem bude použita i komparace, která nám tato uskupení vzájemně porovná. V práci bude uplatňována historická metoda přímá, která bude čerpat informace z historických pramenů. Taktéž v práci bude využito prosopografické metody k popisu významných osobností.

Celá práce bude rozdělena do čtyř dílčích kapitol, kde první kapitoly budou čtenáře uvádět do problematiky tématu. Druhá kapitola popíše vůdčí členy, stručnou historii a ideologii Francouzské akce, španělské Falangy a rumunské Železné gardy. Následující kapitola rozebere pojetí víry, které se promítalo do politických programů hnutí. Závěrečná kapitola bude věnována praktickému aspektu víry a jeho odrazu v sociální činnosti organizací.

Autor práce bude čerpat především z prací celosvětově uznávaných historiků v čele s Ernstem Noltem¹, Robertem O. Paxtonem² či Williamem Shirerem.³ Bude využita i celá řada cizojazyčných zdrojů především anglického původu. Vyjma čistě historických prací bude autor pracovat i s řadou dalších publikací, které náležitě uvede v poznámkovém aparátu.

¹ NOLTE, Ernst. *Fašismus ve své epoše*. Praha: Argo, 1998, 695 s.

² PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, 382 s.

³ SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše*. Brno: nakladatelství L. Marek, 2004, 1118 s.

1. Základní vymezení pojmů

Než se vůbec začneme zabývat zástupci jednotlivých fašistických hnutí a samotným předmětem této práce, je zde na místě determinovat jednotlivá slova a slovní spojení, která nás celou práci budou provázet.

K problematice uchopení pojmu křesťanství netřeba snad mnoho rozepisovat. Pro naši potřebu bychom si měli vystačit s běžným encyklopedickým popisem, který by mohl vypadat takto: Křesťanství je staré monoteistické náboženství, které svou víru soustřeďuje kolem života a učení Ježíše z Nazaretu, kterého chápe jako mesiáše (tj. Krista), spasitele světa, Božího syna, který se v Kristu zjevil.

S druhým pojmem, který se zde pokusíme determinovat, to už tak snadné nebude. Vymezit v kostce historický fenomén fašismu se napříč minulým stoletím pokusilo velké množství renomovaných historiků a politologů.⁴ Jen málokterý z nich si však troufá tvrdit, že nabídl vědě definici, které by byla dostatečně uspokojivá.

Podíváme-li se na termín fašismus z dnešního úhlu pohledu, zjistíme, že je stále hojně využíván. Pokud bychom se pokusili sestavit nějakou cvičnou definici, která by měla reflektovat současný rozsah využití pojmu, budeme zmateni ještě více. Novodobý rádius využívání termínu fašismus je opravdu ohromný. Tento velký rozptyl má za následek určitou ideovou nevyhraněnost. Je pro nás tedy daleko složitější si představit co opravdu toto slovo znamená a co si pod ním máme představit.

Lepší obraz získáme, zaměříme-li se na období existence hnutí, která se sama začala označovat tímto souhrnným termínem. Vycházejme tedy z premisy, že veškerá autentická fašistická hnutí či strany jsou mrtvou záležitostí.

Etymologický význam slova fašismus se odvozuje od italského slova *fascio*, což v překladu znamená svazek nebo otep. Taktéž se často

⁴ Stanley Payne, Ernst Nolte, Eugen Weber, Rober O. Paxton a řada dalších.

můžeme setkat s odvozením od italského slova *fasces*⁵, kterým se ve starověkém republikánském Římě označoval svazek prutů se sekerou.⁶

Oficiální vznik fašismu se povětšinou váže k datu 23. března 1919 na milánské náměstí *Piazza San Sepolcro*.⁷ Zde se tento den sešla různorodá směsice mužů, vedená bývalým socialistou a vystudovaným kantorem Benitem Mussolinim. Ten pro tuto skupinu zvolil označení *Fasci di Combattimento*.⁸

Vraťme se k pokusu nějakého životaschopného vymezení fašismu. Jak uvádí ve stručnosti německý historik Nolte, důvodem oné obtížnosti předmětu je fakt, že fašismus pro jednoho představoval reakčnictví, pro jiného pravý opak v podobě nejzazších revolučních idejí. Taktéž byl termín používán jako označení všech nepřátel vlastní strany. Na druhé straně se vykládal i jako určitá specifická konzervativní antirevoluční pozice.⁹ Řád do problematiky nepřináší ani značná ideová širokost, která v různých národních formách fašismu převládala. Jako příklad jmenujme Brita Oswalda Mosleyho, jehož fašistická doktrína zastávala zcela nepochybně určité imperialistické postoje. Naprosto v opačné pozici vůči jakýmkoliv formám imperialismu stojí rumunská Železná garda v čele s Codreanem. Přesto obě dvě hnutí zcela oprávněně považujeme a řadíme mezi fašistická. Trochu světlosti do problematiky přináší výše zmiňovaný Nolte se svým konceptem, který nazýval tzv. fašistickým minimem.¹⁰ Zcela ve stručnosti se jedná o komplexní souhrn minimálních styčných bodů jednotlivých forem fašismu. Pokud sledovaná doktrína obsahuje toto ideové minimum, lze ho zařadit mezi fašismus.¹¹ *Fascist minimum* lze rozdělit na šest elementárních znaků: antikomunismus, antiliberalismus, antikonzervatismus, paramilitarismus, vůdcovský princip a tzv. totalitní nárok. Tato definice

⁵ PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*, s. 8.

⁶ Byl nošen hlavně římskými prefekty a měl symbolizovat státní jednotu a autoritu úřadů.

⁷ PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*, s. 9.

⁸ Přibližný překlad je „Bojové Bratrstvo“.

⁹ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 28-29.

¹⁰ Anglicko-jazyčném prostředí taktéž uváděn jako *generic fascism*.

¹¹ PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*, s. 9.

fašismu se jako jedna z mála stala na poměrně dlouhou dobu životaschopná.¹²

S ještě propracovanějším a více zabírajícím vymezením přišel v osmdesátých letech Angličan Stanley Payne. Ten ve své knize *Fascism: Comparison and Definition* přichází s vytvořením určité myšlenkové konstrukce ideálního fašismu.¹³ Payne zde charakterizuje tři skupiny fašistických tezí, které dohromady vytváří výše zmiňovaný ideální typ. Autor sem řadí již Noltem nepřímo popsané negování ostatních ideologií, cíle, ideologii a v neposlední řadě také styl a organizaci. Payne sám v knize uvádí, že tato typologie nemusí být nutně výlučná.¹⁴

Na těchto pár řádcích jsme měli možnost poznat, jak problematické je vůbec definovat jeden z předmětů naší práce. Velice trefně tento zmatek ohledně vymezení fašismu nazval Roger Griffin (další z řady autorů pojednávajících o této problematice), který použil termínu babylonský efekt.¹⁵ Ve zkratce si pod tímto souslovím můžeme představit situaci, kdy se čím více badatelů věnuje jednomu tématu, tím více vzniká teorií a tím pádem i zmatení a sporů.

1. 1 Autoritářské myšlení (fašismus) a křesťanství

Pokud bychom si měli určit styčný bod, který by nám pomohl lépe pochopit nepřímé začátky autoritativního myšlení uvnitř křesťanské Evropy, museli bychom zcela jistě jmenovat nejvýznamnější událost novověku, kterou bezesporu byla velká francouzská revoluce.

Již s počátkem novověku¹⁶ a s ním přicházejícím reformačním hnutím, lze vyzorovat postupnou přeměnu společenských systémů napříč celou Evropou. Vrchol oné proměny lze vidět právě ve zmiňované

¹² Myšleno především v akademickém prostředí.

¹³ Viz WEBER, Max. *Metodologie, sociologie, politika*. Praha: Oikoymenh, 1994, s. 44.

¹⁴ PAYNE, Stanley. *Facsism: Comparison and Definition*. Madison and London: Wisconsin University Press, 1980, s. 195.

¹⁵ GRIFFIN, Roger. *International Fascism: Theories Cause, and the New Consensus*. Hodder Education Publishers, 1998, s. 12.

¹⁶ Jehož začátkem se nejčastěji uvádí rok objevení Nové Země – 1492.

francouzské revoluci. Tento souhrn revolučních událostí byl pro Evropu a tradiční svět absolutním zemětřesením v nejširším slova smyslu. Poprava francouzského krále byla tak více než symbolickou událostí, která naznačovala absolutní hodnotový rozchod se staletým pořádkem, na který byla většina Evropy zvyklá.

Na opačném názorovém pólu k událostem ve Francii stál britský poslanec Edmund Burke, kterého proslavila především jeho kniha *Úvahy o revoluci ve Francii*. Burke v tomto díle vychází z premisy o existenci pevně daného Božího řádu, někdy též nazývaného řádu Prozřetelnosti. Tento řád, který byl člověku zjevený samotným Bohem, je věčný a na času nijak závislý. Burke dále uvádí, že i Boží výtvořiny, mezi které řadí i lidskou společnost jako takovou, nepodléhají časovosti.¹⁷ Pokud se člověk či lépe řečeno lidská společnost, obec, stát podvolí těmto pravidlům, bude se jim dařit dobře. Tato akceptace pravidel nesmí být však chápána jako věčná strnulost a neměnnost. Burke připouští možnost pronikání změn do společenského řádu. Odmítá však jejich raketový nástup.¹⁸ Změny by do společnosti měly pronikat postupnou reformní cestou, která by měla být řízena politikou. Burke taktéž odmítá ideu rovnosti, hledí na lidskou společnost jako na přirozeně nerovnou a hierarchicky řazenou. Nerovnost je pro Burkeho odlesk božího Řádu a přírody. Z této přirozenosti vyplývá, že lidská společnost je tím pádem rozdělena na vrstvu vládnoucích a ovládaných.¹⁹ Vládnoucí vrstva by se dle Burkeho měla skládat z individualit, které disponují náležitým vzděláním, odpovědností a duchovními dispozicemi. „*Masa je prachbídne vybavená k vykonávání politické moci.*“²⁰

V opozici proti věčnému Božímu řádu stojí revoluční změny ve Francii, na které Burke nahlíží velmi kriticky. Podle Burkeho znamenalo revoluční běsnění zpřetrhání přirozené vývojové kontinuity, které

¹⁷ VALEŠ, Lukáš. *Dějiny politických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 234.

¹⁸ Který je možné vidět v událostech velké francouzské revoluce.

¹⁹ Zde je již možné poprvé vidět první autoritářské tendence.

²⁰ Viz VALEŠ, Lukáš. *Dějiny politických teorií*, s. 234-236.

nebralo ohledy na staleté tradice předků a budoucnost nových generací. Toto porušení mělo za následek všudypřítomný chaos a úpadek, jenž byl doprovázen takřka neomezeným a bezrestným násilím. Takto Burke ve zkratce viděl tehdejší události ve Francii. „*Revoluční skok do tmy se podobá situaci člověka, který se v hluboké noci ocitl na širém moři bez kompasu a který nedokáže rozlišit, kde je útes a kde přístav.*“²¹

Události souhrnně nazývané velká francouzská revoluce, postava a myšlení Edmunda Burkeho jsou zcela jistě prvními nepřímými předchůdci autoritativního proudu myšlení uvnitř křesťanských zemí. Ještě v dnešních dnech je Burke často zmiňován a citován. Tento britský poslanec dal skrze své myšlenky vzniknout „novému“ proudu myšlení, který je do dnešních dnů známý pod označením konzervatismus.²²

1. 2 Křesťanské snahy v nejvýznamnějších fašistických hnutích

Jako významného hybatele novověkých událostí jsme v předešlém textu určili velkou francouzskou revoluci. V opozici vůči myšlenkám této revoluce stál britský poslanec Edmund Burke. Je třeba brát na zřetel, že nezanedbatelná část konzervativců se velice nadšeně hlásila k nově vznikajícím fašistickým hnutím napříč Evropou.²³ Se svými tradičními názory na vedení společnosti, které se v mnoha ohledech kryly s doktrínami fašismu, si s sebou přinesli i svoji křesťanskou víru.

Jmenujme v první řadě případ dobové Itálie, která byla od roku 1922 ovládána fašistickou stranou v čele s *Ducem*²⁴ – Benitem

²¹ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Dějiny evropského politického a právního myšlení*. Praha: Eurolex, 2003, s. 501.

²² Z latinského *conservare* – zachovat.

²³ I na milanském náměstí *Piazza San Sepolcro* den, který je často uváděn jako vznik fašismu Itálii, byla přítomna početná skupinka konzervativních stoupenců.

²⁴ *Duce* – označení užívané samotným Mussolinim, které překladu znamená vůdce. Odvozeno od latinského slova *Dux* znamenající průvodce, vůdce.

Mussolinim. Od doby tzv. *Risorgimenta*²⁵ měla nově sjednocená Itálie vleklé problémy se statutem Vatikánu, který byl před sjednocením samostatným státem.²⁶ Papež tak nebyl „pouze“ zástupce církevní moci v katolickém světě, ale i světským panovníkem státu. Sjednocením Itálie o tento druh moci přišel.

Východiskem z této napjaté situace bylo až uzavření tzv. Lateránských smluv.²⁷ Smlouvy byly ratifikovány 11. února roku 1929. Obsah smlouvy lze rozdělit na tři části.

První část spisu pojednává o „...*vytvoření Městského vatikánského státu, Svatý stolec se jí vzdal veškerých nároků na bývalá území církevního státu a uznal italské království pod savojskou dynastií, s Římem jako hlavním městem italského státu, zatímco Itálie přiznala Svatému stolci, pokud jde o jeho stát, plné vlastnictví, výlučnou a absolutní svrchovanost i suverénní jurisdikci.*“²⁸

Druhá část smluv nese název konkordát, který „...*upravil podmínky náboženství a církve v Itálii a zejména zaručil katolické církvi svobodný výkon duchovní moci, svobodný a veřejný výkon kultu a také její jurisdikce v církevních věcech.*“²⁹

Třetí část smlouvy již jen pojednává o výši odškodnění Vatikánu za jeho obsazená území v roce 1870.

Smlouva znamenala pro církevní i světskou moc reprezentovanou Mussolinim velký úspěch. V silně katolické Itálii si lze jen stěží představit politického představitele, který by alespoň částečně nerespektoval sílu Vatikánu. Mussolini smlouvou nejen že onen vliv respektoval, ale navíc se mu podařilo vyřešit nelehkou situaci, s kterou si nedokázala poradit ani předešlá demokracie. Autor Mussoliniho životopisu Brit Ridley ony události shrnuje takto: „*Pius XI. i Mussolini oslavovali smlouvu jako triumf. Následujícího dne, 12. února, byla na*

²⁵ Z italského *ri* –znovu a *sorgere* – vznikat, pramenit. Srov. PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 221-272.

²⁶ O daleko větší rozloze než jako činí dnes. Viz HALAS, F. X. *Fenomén Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, 759 s.

²⁷ Název smluv je odvozen od apoštolského paláce sv. Jana, ve kterém byly smlouvy podepsány.

²⁸ HALAS, F. X. *Fenomén Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, s. 289.

²⁹ Tamtéž.

náměstí Svatého Petra sloužena děkonná mše a papež z okna svého paláce udílel požehnání. (...) Ve většině italských měst sloužili *Te Deum* a fašistický tisk chválil to, čeho Duce dosáhl. Papež prohlásil, že Mussolini je muž Prozřetelnosti.“³⁰

V národně socialistickém Německu byla situace složitější. Říše byla z historických důvodů tvořena jak katolíky, kteří se rekrutovali především z Bavorska a později anšlusovaného Rakouska³¹, tak protestanty převážně obývajícími sever Německa. Sám Hitler, který byl považován za formálního katolíka, se k otázkám církve opatrně vyjadřuje již prostřednictvím svého *Mein Kampf*.³² Prvním signálem, který pro většinu katolíků a duchovních v zemi představoval určitou naději, bylo podepsání tzv. konkordátu. Smlouva, která byla podepsána 20. července 1933 přiznávala katolické církvi nárok na určitou formu autonomie a právo řídit si svoje vlastní církevní záležitosti. Smlouva však samotnými nacisty nebyla brána na zřetel. Katolická církev v nacistickém Německu tak ztratila svoji samostatnost v církevních věcech. Mnoho kněží a mnichů bylo pro různé často i vykonstruované důvody internováno do koncentračních táborů.³³

Do prázdna vyzněla i řada pokusů rakouského biskupa Aloise Hudala, který se snažil nalézt styčné body národního socialismu a katolictví. Hudal spatřoval v národním socialismu doktrínu, která jediná byla schopná vzepřít se internacionálnímu a liberálnímu světu, kterému v té době navíc hrozilo i bolševické nebezpečí.³⁴

Ani protestantská větev církve to za dob nacistického Německa neměla jednoduché. Z počátku byl nástup Adolfa Hitlera a jeho NSDAP

³⁰ RIDLEY, Jasper. *Mussolini*. Praha: Themis, 2002, s. 198.

³¹ Německy *Anschluss*. Toto slovo se nejčastěji používá k souhrnnému popisu událostí z 12. března roku 1938, kdy nacistické Německo vojensky obsadilo a zabralo tehdejší Rakousko. Přípravy na tuto operaci vypukly již o pár dní dříve, kdy členové rakouské odnože nacistické strany s Arthurem Seyß-Inquartem v čele rozpoutali ozbrojený převrat. Nutno podotknout, že 10. dubna 1938 bylo zabrání „posvěceno“ skrze všelidový plebiscit, kde okolo 99% voličů s připojením souhlasilo. Viz SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše*. Brno: nakladatelství L. Marek, 2004, s. 294-325.

³² Viz HITLER, Adolf. *Můj boj*. Praha: Otakar II., 2000, 507 s.

³³ SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše*. Brno: nakladatelství L. Marek, 2004, s. 216.

³⁴ Viz HUDAL, Alois. *Die Grundlagen des Nationalsozialismus*. Bremen: Reprint Faksimile-Verlag, 1982, 294 s.

protestanty vítán, to se však během krátké doby změnilo. Důvod sympatií byl způsoben především učením samotného Luthera, který byl silným antisemitou. Ve svých spisech nejednou vybízel k vyhnání Židů a jejich následnému okradení. Taktéž protestantská morálka, která považovala státní moc jako největší autoritu, zapříčinila toto prvotní nadšení. Vše brzy vyprchalo, když bylo velké množství protestantských církví tlačeno k vstupu do nově vytvořených *Deutsche Christen*³⁵, kteří měli sjednotit veškeré protestanty pod jednu církev.³⁶ Zásadní úspěch však nikdy nepřišel. Stejně tak i pokus o jistou formu evangelizace národního socialismu vyšuměl do ztracena.³⁷

³⁵ Sekta založená již v roce 1932 pravověrnými nacisty.

³⁶ Viz MAIER, Hans. *Politická náboženství: totalitární režimy a křesťanství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 41-44.

³⁷ SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše*, s. 216-221.

2. Charakter hnutí

2. 1 Francouzská akce

2. 1. 1 Charles Maurras

Nic nedefinuje Francouzskou akci tak přesně a výstižně jako právě propojení s jejím nejvýznamnějším vůdcem. Charles Maurras se narodil 20. dubna 1968 v malém městečku na jihu Francie, nesoucím název Martigues. Celá jeho rodina pocházela z regionu Provence. Otec Charlese se živil jako nižší úředník, který vybíral daně. Matka byla v domácnosti. Jelikož byl dědeček z matčiny strany starostou přístavního města Martigues, byla rodina propojena řadou styků a známostí s místními námořníky.³⁸

Neustálý kontakt s mořem a loděmi probudil v mladém Maurrasovi touhu stát se námořníkem. Toto přání Charlese neopustilo ani v letech dospívání. Proměnu přání v realitu však zhatila naprosto nečekaná ztráta sluchu³⁹ a tak další kroky mladého Maurrase vedly na pole básnictví, politiky a filosofie.

Abychom si byli schopni utvořit alespoň hrubý náčrt prostředí, ve kterém Maurras vyrůstal, využijme citace Nolteho: „*Jako v mnoha francouzských rodinách byl otec nevěřící, matka věřící, ale i ona tíhla do jisté míry k liberálním myšlenkám. V příbuzenstvu se vyskytovala povážlivá šíře politických názorů a Maurras právem tvrdil, že ke své politické doktríně nemohl dospět prostřednictvím rodinné tradice.*“⁴⁰

Po předčasné smrti jeho otce⁴¹ měla na výchovu svého syna daleko větší vliv věřící matka. Celá rodina se po této tragédii stěhuje do Aix-en-Provence, kde Maurras navštěvuje církevní školu *Collège Catholique*. Zde získává první průpravu do duchovního světa. Je doslova fascinován myšlenkami revoluční teokracie, představované především

³⁸ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 102.

³⁹ WINOCK, Michel a kolektiv. *Histoire extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia, 1998, s. 81.

⁴⁰ NOLTE, Ernst. *Fašismus*. S. 102-103.

⁴¹ Maurrasův otec zemřel, když jeho synovi bylo pouhých 8 let. Viz NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 103.

osobou kněze Lamennaise. Ve středu jeho zájmů se taktéž objevují romantičtí básníci s Baudelairem a Verlainem⁴² v čele.⁴³

V patnácti letech skoro přichází o sluch a tak jen stěží může dále pokračovat ve studiu. Není schopen navštěvovat přednášky. V tento moment se Maurras ujímá mladý *abbé*⁴⁴, který dále pokračuje v jeho vzdělávání. U dospívajícího Maurrasa nastává odklon od náboženství a víry obecně. První u něj začíná hrát filosofie.⁴⁵

V sedmnácti letech se Maurras vydává na pospas Paříže, kde se shodou náhod a okolností ocitne v redakcích několika konzervativně-katolických periodik. První roky v Paříži na mladého muže pocházejícího z klidné Provence, působí naprosto zářezujícím dojmem. Je doslova šokován velkým množstvím „cizinců“, kteří obývají obrovské pařížské bulváry.⁴⁶ Je zde taktéž prvně konfrontován s marxismem, který Maurras označuje jako „německý a židovský“ výtvor.⁴⁷

Další zlomovou událostí jeho života je zpravodajská role pro *Gazette de France* na prvních novodobých Olympijských hrách v Athénách. Tento vášnivý čtenář Homéra zde vidí absolutní soulad a harmonii při zahajovacím ceremonálu. Vidí zde soutěžení a běsnění mladých atletických těl při různých disciplínách. Tato vidina určitého řádu v něm probouzí náklonnost k monarchii, která toto vše může ztělesňovat. Do Francie se Maurras vrací už jako zarytý odpůrce tehdejší demokracie.⁴⁸ Jeho cesta do vrcholové politiky je pomalu načrtnuta.

⁴² Taktéž často známý pod označením prokletí básníci, které jako první využil výše zmiňovaný Paul Verlain ve stejnojmenné knižní eseji vydané v roce 1883. Viz POHORSKÝ, Aleš. *Prokletí a básníci*. Praha: Garamond, 2000, 215 s.

⁴³ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 103.

⁴⁴ *Abbé* z latinského *abbas*, je zdvořilé oslovení původně francouzských katolických kněží (podobně jako české "Otec" nebo "Pater"), užívané od poloviny 18. století, hlavně pro mladší světské kněze, bez dalších funkcí, kteří se často věnovali různým intelektuálním činnostem jako domácí učitelé, vědci, spisovatelé, básníci, hudebníci.

⁴⁵ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 103.

⁴⁶ Zde je možné zahlednout jistou analogii s mladým Hitlerem, který taktéž odchází do velkého města (Vídeň) a taktéž zde naráží na řadu cizinců, z kterých má mírně řečeno neblahý pocit.

⁴⁷ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 104.

⁴⁸ Tamtéž, s. 108.

2. 1. 2 Historie hnutí

Jak výstižně poznamenává Nolte, dějiny Francouzské akce vznikají s Dreyfusovou aférou.⁴⁹ Celá aféra vznikla obviněním židovského důstojníka francouzské armády Alfreda Dreyfuse, který byl koncem 19. století obviněn ze špionáže ve prospěch Německého císařství. Pro naši práci není ani tak podstatné hodnotit míru viny či nevin⁵⁰ tohoto muže, jako spíše popsat následující sled událostí, které tento soudní proces rozpoutal napříč francouzskou společností.

Spouštěcím mechanismem pro aktivování do té doby nijak zvláště politicky aktivního Maurrased, známého pouze v úzkém okruhu konzervativních čtenářů, byla sebevražda podplukovníka Henryho⁵¹, který se přiznal k padělání rozhodujících důkazů v celé kauze. Maurras v sledu událostí vydává článek nesoucí název První krev, kde se staví proti hlavnímu proudu a zpochybňuje Henryho podvodné jednání. Podplukovníka v článku označuje za mučedníka, který byl zabit cizincem. Tato prolitá krev dle jeho slov musí být pomstěna.⁵²

Celá aféra pochopitelně nejvíce zasáhla prestiž a pověst francouzské armády. Není proto divu, že článek o Henryho nevině měl největší ohlas právě v armádních kruzích společně s církevními.⁵³ Ani ne rok po vydání tohoto článku, třicetiletý Maurras ve stejných novinách⁵⁴ publikuje program širokého protirevolučního hnutí.⁵⁵

Maurice Pujo a Henri Vaugois 20. června 1899 oficiálně zakládají politické hnutí a noviny, které nesou název *Action française*. Tento čin je především reakcí na aktuální Dreyfusovu aféru. Charles Maurras se k hnutí a novinám připojuje téměř okamžitě. Od prvních počátků získává v hnutí vedoucí pozici prominentního ideologa hnutí a vůdce.

⁴⁹ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 97.

⁵⁰ Viz DERFLER, Leslie. *The Dreyfus affair*. Westport: Conn.: Greenwood Press, 2002. 167 s.

⁵¹ Podplukovník Henry byl počátkem září roku 1898 na povel ministra války Cavaignaca zatčen. Nedlouho po zatčení následovalo jeho doznání se k padělání důkazů, které měly mít rozhodující vliv v Dreyfusově kauze. Den po přiznání Henry spáchal sebevraždu, která ve francouzské společnosti vedla k myšlenkám na revizi celého procesu. Viz NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 98-99.

⁵² Viz NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 99-100.

⁵³ Tamtéž, s. 101.

⁵⁴ Článek vyšel 6. května 1899 v *Gazette de France*.

⁵⁵ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 85.

S ubývajícími roky získává uskupení stále více na významu a popularitě. Důvodem masové podpory myšlenek, byl především ohromný organizační um vedoucích činitelů akce. *Action française* díky systematické práci členů zakládá postupem let mnoho podružných organizací, které rozšiřují zájmový rádius hnutí. V roce 1906 je založen Institut francouzské akce⁵⁶, který slouží jako protiváha vysokým školám, které jsou dle Maurrasa infikovány revolučními idejemi. Taktéž je založena Federace studentů. V březnu roku 1908 se ze stranického *Revue de l'Action française* stává deník.⁵⁷ Deník pod vedením šéfredaktora Léona Daudeta je nejdravějším a nejútočnějším plátkem v zemi. Francouzskou akci už není možné přehlédnout.

V listopadu téhož roku je založeno uskupení novinových kolportérů *Camelots du Roi*.⁵⁸ Tato skupina převážně mladých lidí je využívána i k násilným zásahům na akcích „nepřátel“. Nejednou kameloti napochodují do univerzitních prostor Sorbonny⁵⁹, aby přerušili přednášku, která má údajně urážet historickou postavu Johanky z Arku. Jindy zase přeruší divadelní představení sepsané vojenským zběhem.⁶⁰ Po celé zemi jsou systematicky ničeny sochy významných dreyfusovců.⁶¹

Skrze své konzervativní a roajalistické myšlenky se *Action française* dočká i podpory královské větve orleánské šlechtické rodiny. Princova politická aktivita se tím pádem dostává pod značný vliv hnutí.

Byla to také tehdejší politická situace, která již od začátku dvacátého století hrála do karet *Action française*. Silná protiněmecká rétorika Maurrasa je přesně tou chtěnou reakcí obyvatele, na stále sílící zahraniční politiku německého císaře Viléma II. Nacionalismus je v té době ve Francii na vzestupu a tak není divu, že Maurras se svou

⁵⁶ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 65.

⁵⁷ Mezi lety 1925-1930 dosahují noviny denního nákladu podobě 60 000 výtisků.

⁵⁸ V překladu znamenající Královští kameloti.

⁵⁹ Sorbonna je součástí Pařížské univerzity, jež vznikla někdy kolem roku 1160. Jméno Sorbonna je odvozeno od teologické koleje této univerzity, založené roce 1257, a ta dostala jméno podle svého zakladatele, jímž byl Robert de Sorbon.

⁶⁰ Zde se doslova nabízí srovnání s podobnými údernými oddíly (SA) v nacistickém Německu viz LITTLEJOHN, David. *Sturmabteilung, 1921-45*. Osprey: Osprey Publishing, 1990, 48 s.

⁶¹ Viz NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 114-115.

disciplínou, shromážděními a razantní obranou všeho francouzského sklízí ne jeden úspěch. S vypuknutím první světové války a vstupem Francie do bojů s Německem se jen potvrzují Maurrasovi předchozí vyjádření. Během války Francouzská akce s Maurrasem včele v celku bez výhrad podpořila nově povolaného státníka Georgese Clemenceau.⁶²

Období po první světové válce znamená pro *Action française* největší dobu rozkvětu. Akce se ve své předválečné historii nikdy nezúčastnila voleb. Změna nastala v roce 1919, kdy akce poprvé vysílá své kandidáty. Ve volbách se Maurrasovým přívržencům daří získat na 30 křesel v *Chambre bleu horizon*.⁶³ Akce je v té době tvořena více jak třemi stovkami sekcí, které jsou rozděleny do deseti geografických zón.⁶⁴ Tyto sekce tvoří okolo 30 000 přispívajících členů. Stranický deník v té době vychází v 100 000 nákladu, přičemž okolo 45 000 výtisků je posíláno stálým předplatitelům.⁶⁵ Akce taktéž disponuje dalšími tiskovinami. Jmenujme například *Action française agricole*⁶⁶ či studentský časopis *L'Etudiant français*⁶⁷, který vychází jako čtrnáctideník.

Po vypuknutí druhé světové války a následném nástupu maršála Pétaina k moci, se Maurras téměř okamžitě přiklání na maršálovu stranu. Režim z Vichy nebyl pro Maurrase zcela jistě tím, co by si sám jako konzervativní rojalista přál, ale přesto se jeho ideje s těmi Pétainovými v mnohém překrývají. Akce však od samého počátku dodávala novému režimu velkou část personálního obsazení.⁶⁸ Je nutné také poznamenat, že jistá část podporovatelů Pétaina, pocházející

⁶² Georges Clemenceau byl francouzský politik a novinář. V letech 1906-1909 a 1917-1920 byl dvakrát zvolen francouzským ministerským předsedou za Radikální stranu. Během své premiérské epizody se mimo jiné přimlouval za znovuotevření Dreyfusovy aféry. Byl zastáncem tvrdé politiky vůči poraženému císařskému Německu po první světové válce. Viz d'ORMESSON, Wladimir. *Profil politické Francie*. Praha: L. Mazáč, 1937, 132 s.

⁶³ První poslonecká sněmovna poválečné historie Francie. Modrá barva se do názvu dostala především díky velkému zastoupení bývalých vojáků, kteří během války nosili vojenskou uniformu modré barvy.

⁶⁴ Včetně Alžírské zóny založené v roce 1923 Oranu.

⁶⁵ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 89.

⁶⁶ V překladu Francouzská zemědělská akce, která byla sdružena Svazem francouzských zemědělců a zaměstnavatelů.

⁶⁷ Francouzský student. V tomto časopise se angažovala velká skupina pozdějších představitelů francouzské literatury s Robertem Brasillachem v čele.

⁶⁸ Přímo z Francouzské akce pocházeli například Raphael Alibert, René Gilon či Henri Massis.

z kruhů Francouzské akce, se povětšinou po roce 1942 přidal na stranu odboje.

Maurras však nikdy nepřistoupil na otevřenou kolaboraci s Němci, které se někteří jeho mladší žáci dopouštěli.⁶⁹ Německou okupaci chápal jako podmínění vzniku nového režimu ve Vichy. Režimu, který zcela otevřeně popíral předchozích 70 let republiky, kterou Maurras a jeho Francouzská akce tolik nenáviděli.

Charles Maurras byl zatčen 8. září roku 1944 v Lyonu. V lednu 1945 byl odsouzen doživotním vězením a odebráním státní příslušnosti. Zemřel 6. listopadu 1952.⁷⁰ Přestože po Maurrasově uvěznění akce dál funguje, nikdy už se nepodařilo hnutí získat tak velký prostor a vliv jako v době Maurrasova života.

2. 1. 3 Ideologie

Ideové základy Francouzské akce jsou z drtivé většiny myšlenkami jejího vůdce Charlese Maurrased. Sám Maurras se považoval za velkého nepřítele revolučních událostí z let 1789. Tyto události měly dle Maurrased katastrofální dopad na francouzskou společnost.

Jednou ze zásadních myšlenek, která ovlivnila ideologii tohoto hnutí je bezesporu antisemitismus. První náznaky těchto myšlenkových pochodů můžeme spatřovat již v Dreyfusově aféře, která je spouštěcí událostí celé historie Francouzské akce. Maurras považoval Židy za cizince, kteří škodí Francii. Několikrát veřejně prohlásil, že veškeré zlo, kterým si Francie musí projít, pochází z ciziny.⁷¹ De facto stejný negativní pohled měla akce i na svobodné zednáře a protestanty.

Maurras ve svých člancích mnohokrát mluví o tzv. francouzské identitě či bytí, která formuje národ. Touto identitou chápe řád, který je složen z katolické víry, římanství a jasnosti výrazu. Je-li tento řád v nějakém svém místě zpochybněn, nastává období dekadence, které je

⁶⁹ Zde je myšlen především již jednou zmiňovaný Robert Brasillach.

⁷⁰ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 96.

⁷¹ Tamtéž, s. 83.

pro něho typické svými projevy v podobě individualismu, protestantské morálky, kapitalismu.⁷² Tedy myšlenkami, které jsou původní francouzské duši zcela cizí. Tento řád automaticky plodí jistou formu hierarchie. Tuto hierarchii spatřuje především v monarchistickém uspořádání státu.

Osvícenské pojetí svobody je pro Maurrasa jen výsměchem pravé svobody. Francouzská akce je pro prapůvodní decentralizaci Francie, tak jako před revolučními událostmi. Země má být decentralizovaná na historické regiony, které jsou podřízené královské koruně, ale zároveň disponují velkou formou svobody.⁷³ Maurras sní o stavu, kdy silná nacionalistická (královská) moc doplňuje decentralizované svobody departmentů.⁷⁴

2. 2 Falanga

2. 2. 1 José Antonio Primo de Rivera

Primo de Rivera není jedinou výraznou osobností ve Španělské Falanze. Přesto si Falangu ve své největší slávě můžeme jen stěží představit bez tohoto vysokého charismatického vůdce.

José Antonio se narodil 24. dubna 1903 v Madridu, jako nejstarší syn generála Miguela Primo de Rivera.⁷⁵ Matka Josého zemřela, když mu bylo teprve pět let. Během jeho dospívání se o něj starala jeho teta z otcovy strany. Rodina Primo de Riverů měla šlechtický původ a dlouholetou vojenskou tradici. Po vojenském převratu v roce 1923, byl králem Alfonsem XIII. otec José Antonia jmenován ministerským předsedou, který disponoval takřka neomezenými pravomocemi. Vládl poměrně tvrdou konzervativně laděnou rukou, věrnou monarchistickým tradicím země.

⁷² WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*. S. 83.

⁷³ Tamtéž, s. 84.

⁷⁴ Maurras byl silně ovlivněn myšlenkami kontrarevolucionáře Fréderika Le Playe, který požadoval obnovení dědičné formy aristokracie, která vládne v zájmu svého lidu. Viz BROOKE, Michael. *Le Play, Engineer and Social Scientist: The Life and Work of Frederic Le Play*. Harlow: Longmans, 1970, 193 s.

⁷⁵ VERNIER, Ettore. *Falanga: k problematice třetí cesty*. Praha: Národní myšlenka, 2008, s. 9.

Mladému Primo de Riverovi se dostává domácí výuky a již v mládí ovládá angličtinu a francouzštinu. V roce 1917 José Antonio nastupuje na madridskou univerzitu, kde až do roku 1923 studuje právo. Po úspěšném zvládnutí univerzity nastupuje, věrný rodinné tradici, na roční vojenskou službu do Barcelony. Po vykonané vojenské službě si v roce 1925 v centru Madridu otevírá právní kancelář.

V této době se jeho názory a pohled na politiku ještě dost shodují s jeho vládnoucím otcem. V roce 1931 dokonce kandiduje do voleb pod hlavičkou monarchistického uskupení *Unión Monárquica Nacional*. Zpátečnická politika monarchistů a tradicionalistů však mladého energetického José Antonia po určité době ničím nenadchla. Vnitřně tuší, že zkorumpovaný režim již prožívá své poslední chvíle.

Primo de Rivera se pomalu, ale jistě začíná ideově přibližovat italskému fašismu, který v určitých aspektech obdivuje.⁷⁶ Po společném spojení s Ledesmo Ramosovým JONS začíná Falanga sílit. Je to především důsledkem ohromného charisma, kterým tento vysoký advokát disponuje.⁷⁷

Falanga s José Antoniem v čele postupem let stále sílí, nikdy se však nestane natolik silnou stranou, aby měla šanci odvrátit blížící se neštěstí španělského národa. S vypuknutím občanské války jsou vrchní předáci organizace uvězněni a postupně popraveni. Primo de Rivera je vláčen před vykonstruovaným soudem, kde se sám pokouší obhajovat. Přestože jeho právní argumentace měla z dnešního pohledu velkou váhu, výsledek je dopředu znám. 20. listopadu 1936 je tak jako jeho druhové popraven. Umírá ve věku 33 let na dvoře věznice Alicante.

2. 2. 2 Historie

Tricátá léta ve Španělsku můžeme s trochou fantazie přirovnat k poválečné situaci ve Výmarském Německu. Značně zaostalé a tehdy

⁷⁶ VERNIER, Ettore. *Falanga*. S. 9.

⁷⁷ Mladý José Antonio působí velmi silným dojmem i na své oponenty. Díky své dřívější úspěšné právní praxi disponuje širokou sítí kontaktů.

ještě téměř feudální Španělsko se zmítalo v řadě krizí, se kterými si tehdejší garnitura neuměla poradit. Palčivým problémem země byla především agrární otázka. V zemi existovala skupina několika mála jedinců, kteří de facto vlastnili většinu Španělské půdy. Z jedenácti milionů občanů, kteří vykazovali nějaký příjem, žilo více jak 8 milionů na hraně chudoby.⁷⁸ K sociálním problémům přičtíme ještě všeobecnou deprivaci z nedávné ztráty zámořských kolonií⁷⁹ a celkově zničení snu o mocném a imperiálním Španělsku.

Tato směsice událostí a nálad samozřejmě vedla k vytváření všemožných radikálních hnutí. 14. 3. 1931 mladý španělský vydavatel Ramiro Ladesma Ramos zakládá s hrstkou idealistických studentů týdeník nesoucí název *La Conquista del Estado*.⁸⁰ Ve stejné době, ale o několik set kilometrů severněji v kastilském městě Valladolid se okolo mladého učitele Onésia Redonda vytváří skupinka nadšenců, vydávající časopis *Libertad*. V říjnu 1931 se tyto dvě prozatím malá uskupení⁸¹ sjednocují do *Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista*⁸² zkráceně známé pod označením *JONS*.⁸³

Posledním dílkem do mozaiky vzniku Falangy je založení politické organizace *Falange Espanola* José Antoniem Primo de Riverou. Podívejme se, co o novém uskupení prohlásil sám zakladatel Primo de Rivera: „*Nyní založené hnutí není strana, ale hnutí v pravém slova smyslu, řekl bych až téměř antistrana. Nepatří, budiž to dnes řečeno jednou pro vždy, ani k pravici, ani k levici.*“⁸⁴

José Antonio v roce 1933 kandiduje jako nezávislý kandidát do španělského parlamentu. Po sečtení všech hlasů v obvodu Cádiz je mladý právník zvolen. Toto zvolení pro Falangu znamená daleko větší propagandistický záběr mezi španělské občany. Rok na to 13. 2. 1934

⁷⁸ VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 7.

⁷⁹ Zde je myšlena válka z roku 1898, která vedla ke ztrátě Filipín, Kuby a Portorika.

⁸⁰ Dobyť státní.

⁸¹ Do této doby čítající maximálně okolo 200 členů.

⁸² V překladu znamenající Nacionálně-syndikalistické útočné oddíly.

⁸³ VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 8.

⁸⁴ Tamtéž, s. 9.

se Falanga sjednocuje s JONS, které vede Ladesma Ramos.⁸⁵ Tak jako Francouzská akce i Falanga má své úderné oddíly, tolik typické pro fašistická uskupení.

Tito mladí militanti, ve Španělsku často nazývaní jako *pistoleros*, v této divoké době podstupují řadu pouličních bitev se svými levicovými odpůrci. Za první dva roky své existence již zaznamenávají přes 40 mrtvých bojovníků ze svých řad.

Španělsko je tou dobou na pokraji občanské války. Primo de Rivera je těsnou většinou zvolen jako neomezený vůdce Falangy. Jsou zakládány nové pobočky. Vznikají studentské organizace.⁸⁶ 16. února 1936 jsou po rozpuštění parlamentu vypsány nové volby. Napětí ve společnosti stále stoupá. Falanga se taktéž zúčastňuje voleb. Velkého úspěchu však nedosahuje.⁸⁷ Ve volbách vítězí levicová fronta, která ihned po svém zvolení vyhlašuje amnestii pro vězněné levicové extrémisty.⁸⁸ Ve Španělsku tou dobou vypuká opravdový teror. Začínají hořet první kostely. Faráři, mnichové, ale i nepohodlní političtí oponenti z pravice jsou vražděni na ulici. Falanga jakožto nejradikálnější opoziční strana⁸⁹ je 14. 3. 1936 oficiálně zakázána. V to samé datu jsou zatčeni a uvězněni její vedoucí činitelé s Primo de Riverou v čele.

Uvěznění *jefes*⁹⁰ jsou postupně popravováni. Jako první umírá 31 letý vystudovaný učitel Onésimo Redondo. V říjnu je zavražděn Ramiro Ledesma Ramos. 20. listopadu 1936 přichází po zcela vykonstruovaném soudním procesu na řadu i vůdce Falangy José Antonio. Jeho poslední

⁸⁵ VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 10.

⁸⁶ *Sindicato Espanol Univesitario*.

⁸⁷ Primo de Rivera získává přes 7000 hlasů ve svém volebním obvodu Cádizu. Madridu Falanga obdrží na 5000 hlasů, což odpovídá 1.2%. Nejlepší výsledek dosahují Falangisté ve Valladolidu, kde získávají 4000 hlasů, což zde znamená 4% podíl hlasů. Viz VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 12.

⁸⁸ VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 11.

⁸⁹ V této době dosahují odhadované počty členů Falangy okolo 50 000 aktivních členů, z nichž je více jak 10 000 považováno za členy tzv. *pistoleros*.

⁹⁰ *Jefe* španělské slovo, které by se dalo přeložit jako hlava, vůdce. Zde se nabízí srovnání s italským *Duce* či německým označením *führer*.

slova před popravou směřovala ke strážím: „*Pokud jsem dělal něco, co vás rušilo nebo obtěžovalo, tak mi prosím odpusťte.*“⁹¹

2. 2. 3 Ideologie

Kdybychom hledali označení, pod které bychom mohli zařadit ideologii španělské Falangy, zcela jistě bychom zvolili tzv. národní syndikalismus. Zaměřme se na druhé slovo tohoto označení. Syndikalismus jako takový vznikl v 19. století ve Francii. Byl reakcí na sílící industrializaci a narůstající masu dělníků, kteří se začali organizovat do různých odborových sdružení – syndikátů. Tyto spolky od samého začátku ovládali tehdy velmi rozšíření anarchisté.⁹² Až s příchodem George Sorela⁹³ a jeho kritiky materiální roviny, tehdy velmi rozšířeného socialismu a marxismu, se syndikalismus začíná přibližovat stále více národním pozicím.

Ideový program Falangy byl shrnut do 27 bodů. Byl sepsán *jefem* Primo de Riverou v listopadu roku 1934. Program je rozdělen do šesti kapitol, které nesou název: Národ-jednota-impérium; stát-svoboda-jedinec; hospodářství-práce-třídní boj; země a půda; národní výchova-náboženství a poslední kapitola nacionální revoluce.⁹⁴

Tak jako Francouzská akce chápe jedinečnost svojí vlastní identity i Falanga se na tuto otázku dívá podobně. Španělsko je chápáno jako osudové společenství. Jakýkoli útok na tuto deklarovanou jednotu je Falangou chápán jako zločin. Z tohoto bodu lze vyčíst

⁹¹ KIRSCH, Hans-Christian. *Der Spanische Bürgerkrieg in Augenzeugenberichten*. Mnichov: Taschenbuch, 1990, s. 207.

⁹² Tzv. anarcho-syndikalismus.

⁹³ Zde je podstatné především Sorelovo dílo nesoucí název *Úvahy o násilí* (viz SOREL, Georges. *Reflections on Violence*. Dover: Dover Publications, 2004, 288 s.). Autor zde doslova roztrhává levicová dogmata opírající se o čistý materialismus. Přichází s myšlenkami vedoucími k vytvoření nového politického stylu, který je založen na přímé akci (tzv. aktivismu) směřující k ideálu. Tyto myšlenky nevědomky přejímá již námi zmiňovaný Charles Maurras a později zcela vědomě i italský *Duce* Benito Mussolini, který Sorela mládí studoval. Tato přímá akce je vlastní všem fašistickým uskupením. Srov. O'SULLIVAN, Noël. *Fašismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, 231 s.

⁹⁴ VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 14.

poměrně jasný názor na určitou formu centralismu, který José Antonio zastával.⁹⁵

Jak již jsme zmínili v jedné z předešlých citací, Falanga odmítala pravo-levé dělení politického spektra. Jakožto zarytí antikomunisté a antikapitalisté, šli jen stěží kamkoli zařadit. Cílem Falangy bylo vytvořit syntézu národně sociálních idejí. Velký důraz byl tedy kladen na sociální otázku tehdy zbídačeného Španělska. V duchu hesla Vlast, chléb a spravedlnost chtěli falangisté znárodnit finanční sektor, uskutečnit velkolepou agrární reformu, které měla jednou provždy vyřešit tíživou situaci venkova. Soukromé vlastnictví mělo být respektováno, avšak podřízeno zájmu národa.

V celém programu se nikde nedočtete nic o rasových či antisemitských postojích. Z programu je však cítit jistá forma imperialismus ve smyslu hrdosti na období španělských imperiálních dějin a katolických králů. Dle Falangistů nejslavnější období ve španělské historii. Monarchii stoupenci José Antonia chápou jako osvědčený systém, který během dějin prokázal své opodstatnění.⁹⁶

2. 3 Železná garda

2. 3. 1 Corneliu Zelea Codreanu

Tak jako dvě předešlé uskupení, tak i Železná garda měla svojí vůdčí osobnost, která zcela zásadní způsobem ovlivňovala historii hnutí. Corneliu Zelea Codreanu se narodil 13. října roku 1899 v rumunském městečku Huși, nedaleko dnešních hranic s Moldávií. Otec Ion Zelea Codreanu byl místním učitelem. Byl to právě otec, kdo mladého Cornelia přivedl k politickým myšlenkám, které později zastával. Matka

⁹⁵ Španělsko je poměrně složitým územním celkem, kde několik regionů (Baskicko, Katalánsko) již od pradávna usiluje o svojí samostatnost.

⁹⁶ Naprosto odlišný názor na monarchii i centrální pojetí státu měl Ramiro Ledesma Ramos, který se naopak zasazoval o co největší míru decentralizace země. Analogii je však možné spatřovat jak názorech Burkeho, tak i Maurrasede.

Elizabeth née Brunner byla etnickou Němkou.⁹⁷ Mladý Corneliu tedy ovládal již od raných let plynně i němčinu.

Společně se svým otcem teprve sedmnáctiletý Codreanu dobrovolně odchází na Karpatskou frontu.⁹⁸ Po skončení válečné kapitoly se hlásí na právnickou fakultu a později odjíždí do výmarského Německa⁹⁹, kde si dodělává doktorát. Právě při studiích v meziválečném Německu je konfrontován událostmi rodícího se fašismu a následného pochodu na Řím.

Po návratu do vlasti se stává jedním z vedoucích osobností studentského hnutí. Již na frontě první světové války si uvědomuje nebezpečí nově se objevujícího komunismu, ve kterém vidí bezbožné barbarství. Podobně jako u Charlese Maurrása jsou i jeho názory silně antisemitské. Téhož roku po svém návratu ze studií, byl mladý Codreanu poprvé zatčen a odsouzen. Společně s několika dalšími kolegy ze studentských uskupení mu byla prokázána příprava atentátu na veřejné činitele. Neodpykal si však ani rok trestu a na jaře roku 1924 byl propuštěn. Návrat z vězení byl pro něj doslova triumfální, velká část jeho souputníků mu uspořádala veřejné přivítání.¹⁰⁰

V průběhu třicátých let se Codreanovi daří postupně vybudovat masové hnutí, které nemá v Rumunsku obdoby. Garda nabývá na síle a několikrát se během let pokusí o násilný převrat. Reakce vládnoucího systému je vždy povětšinou stejná. Represe, vězení a koncentrační tábory pro členy gardy. Kruh se uzavírá v roce 1938, kdy tehdejší rumunský král Karol II. uskutečňuje autoritativní převrat. Codreanu je okamžitě se svými druhy zatčen. V noci z 29. na 30. listopadu jsou všichni vedoucí činitelé gardy převezeni do odlehlých lesů Transylvánie, kde jsou nelítostně popraveni.¹⁰¹ Poslední slova Codreana před smrtí salvou byla věnována jeho rodné a milované zemi: *Romania mare!*

⁹⁷ Němečtí kolonisté obývali značnou část Transylvánie. Do dnešních dnů je Rumunsku patrný vliv německé menšiny.

⁹⁸ ŠPINKA, Milan. *Osobnosti pravice*. Praha: Národní myšlenka, 2005, s. 17.

⁹⁹ Přesněji řečeno do Jeny a Berlína.

¹⁰⁰ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*. Praha: Academia, 1989, s. 61.

¹⁰¹ ŠPINKA, Milan. *Osobnosti pravice*. Praha: Národní myšlenka, 2005, s. 17.

2. 3. 2 Historie Železné gardy

Podobně jako v předválečném Španělsku, tak i v Rumunsku byla politická situace velmi napjatá. Životní úroveň většiny obyvatel dosahovala velice nízkých hodnot ve srovnání se zbytkem Evropy.

Vzniku Železné gardy předcházelo založení jiné organizace, která měla zásadní vliv na pozdější vznik gardy. Bylo to založení Legie archanděla Michaela. „Dnes, v pátek 24. června 1927, v deset hodin večer se zakládá Legie archanděla Michaela. Ať vstoupí do jejich řad ti, kdo neomezeně věří, a ať zůstanou mimo ni nevěřící.“¹⁰² Později sám Codreanu prohlašuje, že k založení Legie ho vedlo i sledování ikony podmanitele duchů pekla, kde uslyšel poselství archanděla Michaela. Codreanu sám prohlásil: „Nikdy na mě krása svatého nepůsobila takovým dojmem. Archanděl Michael vypadal jako živý. Zamiloval jsem si ten obraz.“¹⁰³

Legie podléhá zcela zvláštní formě organizace¹⁰⁴, která byla schopná vychovávat kvalitní aktivistické kádry. Codreanu jakožto čelní představitel Legie užíval oslovení *Căpitan*.¹⁰⁵ Kapitán se svými druhy v zelených košilích¹⁰⁶ obráželi i nejzapadlejší vesničky Rumunska, kde vždy pronášeli své projevy vedle kostela. 12. dubna roku 1930 je založena Železná garda, která ve svých prvních fázích plní funkci obranných oddílů, které chrání legionářská setkání.¹⁰⁷

V polovině ledna 1934 je Garda poprvé vládou rozpuštěna. Důvodem k tomuto opatření je provedení atentátu na ředitele jednoho novinového plátku. Garda ovšem funguje dále, pouze změnil svůj název. Nedlouho na to se zúčastňuje prvních voleb, kde získává okolo 34 000 hlasů. V doplňovacích volbách je samotný Codreanu dokonce zvolen

¹⁰² TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 61.

¹⁰³ ŠPINKA, Milan. *Osobnosti pravice*, s. 17.

¹⁰⁴ Viz následující kapitola.

¹⁰⁵ V rumunštině slovo pro český ekvivalent kapitán. Je opět zajímavé sledovat, jakousi nutnost pojmenovávat vedoucí funkci organizace rámci fašistických uskupení.

¹⁰⁶ Symbolizující znovuzrození Rumunska a jeho národa.

¹⁰⁷ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 62.

poprvé poslancem a necelý rok na to již Garda obdrží na 73 000 hlasů a pět poslaneckých míst.¹⁰⁸

Stále sílí Garda se svou útočnou rétorikou, která je dost často doprovázena i násilnými činy, se pro vládu stává hrozbou. Tehdejší premiér Duca se tedy pár dní před volbami rozhoduje Železnou gardu rozpustit. Odpověď gardistů nenechá dlouho čekat. 29. prosince téhož roku je premiér gardisty zavražděn. Garda se po tomto činu přesouvá do ilegality, ne však na dlouho.¹⁰⁹

Garda tak jako jí příbuzné organizace zakládá i různé podřízené spolky¹¹⁰, které měly za úkol co největší rozptýl legionářských idejí v rumunském národě. Ve své největší slávě počet Gardistů dosahuje odhadem okolo 350 000 lidí. Ve volbách v roce 1937 Železná garda získává 15,6 %, což znamená 66 poslaneckých mandátů.¹¹¹ Codreanu si je vědom síly své organizace a v politických prohlášeních to dává tvrdě najevo.

Dochází k ostré kritice zahraniční politiky, kdy legionáři požadují příklon k zemím Osy a tvrdé vystoupení proti bolševismu. Tehdejší král Karol II., který si je vědom reálné síly Codreanových mužů se pokouší navázat tajné styky, které mu mají zajistit pomoc při případném pokusu o autoritativní převzetí moci. Gardisté však tuto nabídku jasně odmítají. Vedení Gardy tehdy prohlašuje: „*Náš čas ještě nepřišel. Je to ještě jejich čas. Jestliže však starší generace myslí, že to, co dělají, je nejlepší, my jim to nebudeme rozmlouvat. Neseme odpovědnost před Bohem a historií.*“¹¹² Krátce po tomto prohlášení přichází vlna represí, která je vedena z královského dvora. Vůdcové s Codreanem v čele jsou pozatýkáni, sídla Železné gardy uzavřena.

Legionáři se přesouvají do ilegality, odkud během celého roku 1938 podnikají násilné a vražedné útoky na Židy, synagogy, vládnoucí

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 66.

¹⁰⁹ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 66.

¹¹⁰ Garda disponovala například mládežnické hnutí Bratři kříže, dělnické uskupení Legionářský sbor dělníků atd.

¹¹¹ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 69.

¹¹² Tamtéž, s. 69.

elity či důležité železniční tratě. Mezi veřejnost rozšiřují tisíce letáků a postupně plánují státní převrat. Koncem listopadu je však vedení Železné gardy s Codreanem popraveno. Reakcí na tento čin je vražda dalšího ministerského předsedy.¹¹³ Koncem roku 1939 je skoro celé původní vedení gardy postupně zlikvidováno. Přestože garda ve 40. letech participovala společně s vládnoucím generálem Antonescem na moci¹¹⁴, nikdy se jí nepodařilo úplně uchopit moc do svých otěží.¹¹⁵

2. 3. 3 Ideologie

Legie archanděla Michaela, respektive Železná garda je jistě nejpozoruhodnějším fašistickým uskupením z těchž, jimiž se tato práce zaobírá. V ideologii gardistů je od samého počátku patrný ohromný metafyzický aspekt, z kterého jejich názory vychází.

Garda zpočátku odmítá jakýkoli politický program, který je tak typický pro běžné politické strany či organizace.¹¹⁶ Až postupem času k jisté formě politického programu přistupuje. Gardisté staví svoji ideologii na určité míře iracionalismu, chápaného jako souhrn instinktu a emocí.¹¹⁷ Odmítají zbožštění rozumu, který považují za spoluvinný za celospolečenskou degeneraci. Z nejznámějších autorů a filosofů, kteří mají znatelný vliv na utváření ideologie, můžeme jmenovat například Alfreda Rosenberga, Schopenhauera, Gobineau nebo Chamberleina.¹¹⁸

Železná garda usilovala o vytvoření legionářského státu, kde by členové Gardy byli ti, jež jdou celému národu příkladem. Gardisté měli být první členové národa, kteří budou představovat vytvoření tzv. nového člověka. Člověka, jenž bude oproštěn od běžných

¹¹³ Tamtéž, s. 70.

¹¹⁴ Legionáři obsadili některé strategické posty ve vládě a státní správě.

¹¹⁵ Nutno podotknout, že vývoj Železné gardy po Codreanově smrti, se ve velké míře rozcházel s kapitánovými představami ideálního vládnutí a znovuvybudování Rumunska. Garda začala přijímat lidi, kterým šlo čistě o svůj osobní prospěch. Tedy začala činit přesně to, před čím zavražděný Codreanu varoval.

¹¹⁶ Sám Codreanu prohlásil, že jeho země především potřebuje muže a činy a až potom jakýkoli politický program.

¹¹⁷ Tento filosofický směr lze také nazvat jako tzv. naismus.

¹¹⁸ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 65.

materialistických neduhů. Výchova a přijetí každého člena gardy je podrobena přísným kritériím. Základem legionářské organizace je buňka (*cuibe*), která disponuje třemi až třinácti členy. Každá buňka má svého vůdce, který je určen tzv. vnitřním hlasem buňky. Při přistoupení do buňky každý legionář absolvoval kurz výuky historie a martyrologie. Buňka se musí rozhodovat jednomyslně. Několik buněk pohromadě mohlo vytvořit tzv. legionářskou rodinu. Každý člen buňky se musí přísně řídit příkazy Legie. Každý zájemce o vstup do Legie musí nejprve projít tříletou čekací lhůtou, kde se testovali jeho vlastnosti a schopnosti. Až po třech letech se mohl stát právoplatným členem Legie.¹¹⁹

¹¹⁹ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 61.

3. Postavení víry v ideologiích

Tři výše popsaná hnutí můžeme směle zařadit do fašistického tábora politické mapy. Taktéž se shodneme na tom, že každá ze zmiňovaných organizací byla jistým způsobem ovlivněna křesťanstvím a jeho pojetí světa a lidské společnosti. V následujícím textu si postupně rozepíšeme a porovnáme, jakým způsobem se víra v Krista promítala do ideologie hnutí.

Většina fašistů, která sama sebe považovala za věřící křesťany, chápala fašistickou vládu jako určitou analogii ke zjevenému Božímu řádu, dle kterého by se lidé měli chovat. Způsob povětšinou demokraticky vedené vlády a státních systémů odvozoval svoji legitimitu často od osvícenců¹²⁰ a nezdědka se odvolával na ideály Velké francouzské revoluce. Skrze tyto revoluční události však došlo ve většině států k velké formě sekularizace státní moci, která již na otázky víry a z ní vyplývající morálky nebrala moc zřetel. Taktéž sílící socialismus a komunismus nebyl pro tehdejší církev a křesťanskou víru obecně dobrým znamením. Postupný zánik starých monarchií znamenal pro křesťanství v Evropě další velkou ránu.

S předešlého textu již víme, že koncem 19. století se na francouzské politické scéně objevuje fanatický antisemita, novinář a v neposlední řadě i svérázný katolík Charles Maurras. Maurras je právě jedním z prvních vůdců politického uskupení, které lze považovat v obecné rovině za fašistické a zároveň poměrně silně ovlivněné křesťanstvím, respektive římským katolicismem.

Maurras od svých časných let dostává náboženskou průpravu skrze svou věřící matku, která po smrti Charlesova otce získává na chlapce největší vliv. Je přihlášen na čistě církevní školu *Collège Catholique*, kde se seznamuje s nejznámějšími církevními spisy a mysliteli. Poté co přichází skoro o sluch, si ho pod patronaci bere

¹²⁰ Osvícenství bylo intelektuálním hnutím, životním postojem a filozofickým směrem, který působil především v 18. století. Osvícenství samo o sobě znamenalo revoluční převrat ve vývoji evropského myšlení. Osvícenství je odmítavou reakcí na křesťanskou religiozitu, proti níž staví vlastní prostředky a možnosti člověka: racionalismus, logiku a humanismus.

mladý kněz, který dále utváří jeho náboženské názory. V té době je fascinován myšlenkami kněze Lamennaise a jeho revoluční formy teokracie. Po svém odchodu do Paříže pracuje jako novinář ve výhradně konzervativně-katolických periodik.

Velký zlom v Maurrasově životě a pojetí víry nastává po návštěvě prvních Olympijských her, kde Maurras pracuje jako dopisovatel. Památky starověkých Athén a monumentální Akropolis vzbuzují v mladém novináři fascinaci pořádkem a řádem, které tyto zbytky antické kultury znázorňují. Z toho řádu a pořádku roste velikost a krása. Přesným opakem je pro Maurrasede tehdejší liberální systém, který dle něj ztělesňuje pouze chaos a anarchii. Tento neměnný řád nachází svůj odlesk právě v katolické víře, kterou Maurras tak svébytně prosazoval.

Římské katolictví Maurras považuje za jednu z nejdůležitějších součástí tzv. francouzské identity, která má taktéž ve své celistvosti zrcadlit výše zmiňovaný řád, kterým je Maurras pedantsky posedlý. Reformace církve a vznik protestantské větve křesťanství považuje mladý politik a novinář za ohromnou tragedii, která později vedla právě pro Maurrasede k neblahé Velké francouzské revoluci. Revoluci, která se idejemi ostře staví proti přirozenému řádu. Maurras často ve svých spisech a článcích staví křesťanství proti katolicismu¹²¹: *„Vše, co je křesťanské a není přitom katolické, směřuje k individualistickému a revolučnímu myšlení, myšlení švýcarskému.¹²² Mimo katolickou církev a v menší míře snad také mimo církev pravoslavnou a anglikánskou, kde dogma i disciplína mají pevné obrysy, je křesťanský duch pod rouškou víry, naděje a lásky k bližnímu pouhým výlevem čistě osobního citu: může-li duše komunikovat s Bohem bez prostředníka, osobuje si všechna božská práva. Víra v Boha může přetrvávat skrze určitý návyk a skrytou potřebu: individualistické ideje budují teologii jejich vlastní osoby.“¹²³.*

¹²¹ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 81.

¹²² Zde se jedná nejspíše o narážku na dva významné švýcarské myslitele Jeana Kalvína a Jeana-Jacquesa Rousseaua.

¹²³ WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 82.

Křesťanství Maurras chápe jako určitou formu evangelické doktríny moderních neokřesťanů, kteří se svoji víru pokouší uvést v souladu s nově vzniklou republikou a jejími sekulárními idejemi. Protestantství jako takové vytváří i nový druh individuální svobody, která je v ostrém kontrastu s Maurrasovým pojetím tohoto výrazu. Protestantská morálka nepřináší dle Maurrase nic jiného, než jen bezbřehý individualismus, který je otcem moderního kapitalismu.¹²⁴ Maurras je přesvědčen, že individualismus, který je tak typický pro řadu protestantských církví, pochází z židovského ducha.

Tento svérázný postoj k otázkám víry samozřejmě zaznamenala i církev samotná s Vatikánem v čele. Od prvotního článku kdy se Maurras postavil na stranu Henryho a ostře odsoudil Dreyfuse, si tento talentovaný novinář získával stále větší sympatie z řad kléru.¹²⁵ Již od raných let existence Francouzské akce to byl právě Vatikán, který jako jediný uznával a bral na zřetel rostoucí sílu Maurrasových stoupenců. Nutno dodat, že církev, a nejen ta francouzská, se v té době potýkala s velkou vlnou nepřátelství.¹²⁶ Dalším sblíživším krokem s Vatikánem bylo společné odsouzení *Sillonu*¹²⁷, které svými polemickými články Maurras započal a Vatikán dokončil.¹²⁸ Dodnes panují dohady o tom, zda nebyly některé pasáže z Vatikánských spisů, odsuzující *Sillon*, převzaty přímo z Maurrasových článků.¹²⁹ Sám Pius X.¹³⁰ známý svým

¹²⁴ Srov. WEBER, Max. *Protestantská etika a duch kapitalismu*. In: *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 185-245.

¹²⁵ Po vstupu platnosti zákona o odluce církve od státu se na stranu Francouzské akce otevřeně hlásí tři francouzští kardinálové (monseigneur de Cabrières, biskup z Montpellier, monseigneur Sévin, arcibiskup z Lyonu a monseigneur Andrieu, arcibiskup z Bordeaux). S podporou přispěchal na pomoc i deník *La Croix*, založený řádem Nanebevzetí Panny Marie. Taktéž se připojuje i řada mladých katolických organizací se seminaristy v čele. Viz WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 87.

¹²⁶ Francouzští katolíci především stále nemohli přenést přes srdce, odluku církve od státu provedenou v roce 1905.

¹²⁷ *Sillon* - politické hnutí, které se vyznačovalo hlásáním „levicové verze“ katolicismu. V dnešní době je všeobecně chápáno jako jakýsi předchůdce křesťanské demokracie, která dnes na mnoha místech Evropy slaví mnohá politická vítězství (viz CDU, CSU atd.).

¹²⁸ Vatikán odsuzoval *Sillon* především za to, že vedení strany otevřeně spolupracovalo s nevěřícími. Pro objektivitu lze ale poznamenat, že ve stejné situaci byla i Francouzská akce. Která měla ve svém vedení taktéž řadu nevěřících členů.

¹²⁹ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 116.

¹³⁰ Pius X. byl 257. papežem katolické církve od 4. srpna 1903 až do své smrti 20. srpna 1914. rámci svého úřadu tvrdě zakročil proti modernismu, který odsoudil jako herezi. Neúprosně postupoval proti

bojem proti modernismu v církvi, se o Maurrasovi a Francouzské akci několikrát pochvalně a obdivuhodně vyjádřil. Když byla u Pia X. na audienci Maurrasova matka, pronesl prý slova, která měla znamenat, že žehná jeho práci.¹³¹ Přestože měl Maurras v hierarchii církevních hodnostářů řadu vlivných kontaktů, měl zde i řadu nepřátel. Část jeho knih se postupem času dostávala skrze církevní kongregaci na tzv. index a byla tedy pro pravověrné katolíky zapovězena. Důvodem tohoto umístování knih, je především Maurrasovo specifické a svérázné pojetí katolicismu, ve kterém mimo jiné spatřuje i směsici římského pohanství. Někteří historici dokonce Maurrase nazývají agnostikem.¹³²¹³³ Toto antické dědictví, mělo katolictví zbavovat tzv. „jedovaté formy obsahu“.¹³⁴ Až po této selekci, která probíhala skrze anticko-pohanské ideály, si víra zasloužila pro Maurrase vznešený název katolicismus.¹³⁵

Přes všechny rozpory si papež Pius X. ponechal možnost pozdržet dekret, který umisťoval Maurrasovy spisy na církevní index. Toto chování lze chápat tak, že církev si byla moc dobře vědoma síly a možné užitečnosti *Action française*, především v době kdy ji velká část politické moci v zemi, ale i v Evropě, nebrala na zřetel.

Z předešlého textu je vyplývající, že minimálně v počátečním období a vzestupu *Action française* docházelo k poměrně velké podpoře z řad vrcholových představitelů katolické církve. Církvi imponovala nejen bojovnost, s kterou se Akce pustila do boje s moderním světem, který dle Pia X. znamenal pro Vatikán společného nepřítele. Taktéž ideje

modernistům v řadách církevní struktury a zavedl opatření, která měla šíření modernistických názorů bránit. Srov. COULOMBE, Charles A.. *Náměstkové Kristovi*. Praha: BB/art s.r.o., 2004, s. 437-441.

¹³¹ „Je bénis son oeuvre“ viz MAURRAS, Charles. *Le bienheureux Pie X., sauveur de la France*. Paris: Plon, 1953, s. 52.

¹³² Srov. NICHOLS, James Hastings. *Democracy and the churches*. Philadelphia: Greenwood Publishing Group, 1951, 298 s.

¹³³ Agnosticismus - vznikl spojením řeckého *gnósis* = poznání, *á-gnósis* tedy znamená nemožnost poznání: nepoznatelnost. Agnosticismus je tedy názor, že pravdivost některých tvrzení, zejména těch, která se týkají existence či neexistence jakéhokoliv boha, se nedá prokázat ani vyvrátit. S termínem prvně přichází Thomas Henry Huxley, slavný anglický biolog a propagátor darwinismu.

¹³⁴ Jedovatou formou obsahu lze chápat i do křesťanství promítající se židovství, které Maurras tak upřímně nenáviděl a odsuzoval.

¹³⁵ NOLTE, Ernst. *Fašismus*, s. 107

či chceme-li program, který *Action française* prosazovala, se v mnoha bodech kryl s představami či požadavky církve. Maurrasova intelektuální průprava skrze církevní vzdělání zcela jistě spoluvytvářela jeho pozdější náhled na politické otázky. Katolicismus, který Maurrase bezpochyby ovlivnil, a v kterém on spatřoval to správné a zdravé pro francouzský národ, měl nezanedbatelný vliv na utváření ideologie Francouzské akce.

Rozdílná situace byla v meziválečném Španělsku třicátých let minulého století. Katolická církev a obecně křesťanství mělo v této temperamentní zemi ohromnou tradici. Drtivá většina obyvatelstva se hlásila ke katolickému vyznání, které i aktivně prakticovalo. Lidé a především političtí představitelé Španělska, se velmi často odvolávali na zašlou slávu španělského impéria, které bylo vedeno katolickými králi. I dnes je toto období pro Španěly jednou z nejdůležitějších kapitol jejich historie, na kterou pohlíží s velkou hrdostí.

Falanga s José Antoniem v čele se i díky těmto historickým souvislostem považovala za hnutí katolické. Ideový program, vydaný v roce 1934, čítající 27 bodů obsahoval i jednu kapitolu, která se věnovala víře. Římský katolicismus byl tím, co falangisté hlásali. Odmítali ovšem zásahy církve do řízení státu, který měl být dle jejich slov světský.¹³⁶ Tak jako Maurras se svou *Action française* spatřoval v monarchii a katolické víře určitý odlesk neměnného řádu, který zaručí lidem spokojený život ve spravedlivé vlasti, tak i španělská Falanga chápala víru jako něco tradičního, státotvorného.¹³⁷ Taktéž vliv syndikalismu, který čerpal z tradic středověkých cechů, bylo něco, co mělo ke katolictví velmi blízko. S rostoucím napětím v zemi a silící hrozbou komunismu se na stranu Falangy začaly přidávat i původně čistě katolické organizace.¹³⁸ Militantně ateistický komunismus, který

¹³⁶ Církev ve Španělsku byla ještě do nedávna zvyklá zasahovat do všech myslitelných odvětví společnosti a kultury. Měla hlavní slovo ve vzdělávání, vedení obcí atd. Viz MANHATTAN, Avro. *The Vatican in world politics*. London: Gaer Associates, 1949, 444 s.

¹³⁷ Je na místě uvést, že Ledesma Ramos měl na tuto problematiku zcela odlišný názor.

¹³⁸ MANHATTAN, Avro. *The Vatican in world politics*. London: Gaer Associates, 1949, s. 90.

vyznávala řada interbrigadistů¹³⁹, byl pro církve a křesťanskou víru obecně ohromným nebezpečím. S vypuknutím občanské války stále přibývaly případy podpálených kostelů a zavražděných kněží, mnichů či jeptišek. Vražda José Antonia znamenala pro generála Franka jakýsi symbol mučednictví, který frankisté dokázali náležitě využít. Modré košile, symbol Falangy, tak nabyly opět na významu.¹⁴⁰ I Francouzská akce a Železná garda přispěchaly na pomoc se svými dobrovolníky. Z řad Francouzů se jednalo o úderné oddíly tzv. Královských kamelotů a katolíků z řad Ohnivých křížů. Gardisté vyslali osm svých zástupců, z nichž dva padli a stali se národními hrdiny Gardy.¹⁴¹

Hnutí, které bylo nejvíce ovlivněno křesťanskou vírou, je bezesporu rumunská Legie archanděla Michaela respektive Železná garda. Náboženský diskurs byl patrný de facto ve veškerém jejím konání. Taktéž jako Španělsko i Rumunsko bylo silně věřící zemí, kde křesťanství mělo dlouholetou tradici. Církve zde měla tradičně silné společenské postavení a to především na venkově země. Na rozdíl od dvou výše jmenovaných hnutí však gardisté stáli na straně Rumunské pravoslavné církve.¹⁴² Zakladatel Železné gardy Codreanu byl od svých dětských let vychováván v tradičním křesťanském duchu. Oba dva rodiče byli silně věřící. Již ve svých studentských letech se Codreanu silně profiluje, když vstupuje do nově vzniklé Ligy křesťanské národní

¹³⁹ Interbrigády byly vojenské jednotky tvořené výhradně ze zahraničních dobrovolníků, kteří mezi lety 1936-1939 bojovali na straně španělských republikánů proti jednotkám generála Franka (tyto jednotky byly později tvořeny řadou členů Falangy). Pro zajímavost je možné uvést, že mezi cca 35 000 dobrovolníky bylo aktivních i na 2000 Čechoslováků. Srov. BAXELL, Richard. *British Volunteers in the Spanish Civil War*. London: Warren & Pell Publishing, 2007, 216 s.

¹⁴⁰ Je potřeba zmínit, že vražda Primo de Rivery, kterou frankisté chytře využili jakožto symbol mučednictví, znamenala pro Franka příliv nových dobrovolnických sil do jeho nacionalistického tábora. Sám Primo de Rivera varoval před podobnými klamy, které s průběhem událostí očekával. Generál Franko pro velice progresivního José Antonia symbolizoval pouze starý zkostnatělý režim, s kterým Falanga pod *Jefeho* vedením nechtěla mít nic společného.

¹⁴¹ Jako v řadách rudých interbrigád, tak i nacionalistickém táboře měli Čechoslováci své zástupce. V historické literatuře se nejčastěji hovoří o 9 dobrovolnících, kteří vycestovali do Španělska. Viz VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 22.

¹⁴² Rumunská pravoslavná církev (rumunsky *Biserica Ortodoxă Română*) je součástí tzv. pravoslavného společenství, do kterého spadá vícero územních pravoslavných církví. Na celém světě má asi 20 miliónů příslušníků, čímž je po ruské pravoslavné církvi druhou nejpočetnější pravoslavnou církví na světě. K církvi se hlásí zhruba 87 % rumunského obyvatelstva. Církve má 15 teologických fakult a přes 500 klášterů s více než 8 000 mnichy a jeptiškami.

ochrany. V jejím rámci Codreanu vybudoval Asociaci křesťanských studentů, která měla sloužit jako protiváha levicově sílícím spolkům.¹⁴³ Jsou známy i případy, kdy mladý Codreanu společně se svými druhy zablokoval vstup na univerzitu a požadoval zahájení nového školního roku tradiční křesťanskou mší, kterou levicovní a židovští studenti nátlakem na vedení univerzity zrušili.

Shromáždění gardistů měla zcela jistě i náboženský rozměr. Codreanu povětšinou navštěvoval především menší města a vesnice, kde víra byla velmi silně zakořeněna mezi místními lidmi. Do vesnic vždy vjížděl na bílém koni, oděn do lidového kroje s křížem jakožto symbolem křesťanství v ruce. Vedle přijíždějícího Kapitána přicházeli i jeho legionáři oblečení do zelených košil s bílým křížem na prsou. Celý průvod lemovaly vlajky s národními a křesťanskými symboly. Místo kde Codreanu řečnil, bylo vždy v těsné blízkosti kostela. Pro ideální dokončení, dá se říci až mystické atmosféry, bylo jeho řečnění doprovázeno zpěvem národních a náboženských písní.¹⁴⁴ Legionáři se po počáteční absenci klasického politického programu řídili jen několika obecnými radami, které v jejich případě měly charakter spíše příkázání.

Víra v Boha byla první a nejdůležitější zásadou, od které se odvíjely zbylé jakožto víra ve vlastní poslání, vzájemná láska a zpěv.¹⁴⁵ Už z těchto čtyř zásad je zcela zřetelné silné ovlivnění křesťanstvím. Jak jsme již v textu zmínili výše, Gardisté odmítali glorifikaci rozumu, proti kterému stavěli určitou formu iracionalismu. Gardisté tvrdili, že současná rumunská společnost je na kost zkažená, stejně tak jako každý její jedinec. Tato zkaženost pramenila již od prvotního hříchu.¹⁴⁶ Veškeré pokusy o očistu byly dle Gardistů marné. Tento pohled mimo jiné znamenal, že lidé aniž by jakkoli zhřešili, se již na svět rodili

¹⁴³ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 60.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 62.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Prvotní hřích – jedná se o tzv. první hřích historii lidstva, kterého se dle biblického příběhu měla dopustit Eva v zahradě Eden (Ráj), když přes zákaz Boha podlehla lákání hada, aby ochutnala plod ze stromu poznání. Následkem tohoto činu bylo vyhnání Adama a Evy z Edenu a uložení těžké práce a porodních bolestí. Od té doby také Adam a všichni lidé začali stárnout a umírat.

obtěžkáni následky prvotního dědičného hříchu.¹⁴⁷ Otázky týkající se smyslu života Gardisté dešifrovali pomocí církevního dogmatu a mýtů.¹⁴⁸ Jedinou možností jak tento dědičný hřích smazat, bylo dle Gardistů vytvoření nové společnosti v čele s novým člověkem.¹⁴⁹ Hlavním cílem hnutí byl tedy boj za vytvoření nové společnosti, která měla znamenat i lepší budoucnost pro rumunský národ. Zajímavý pohled na tuto problematiku přináší jeden z ideologů Gardy Polihroniade, který tvrdí, že „*fašismus uctívá stát, nacismus rasu a národ, naše hnutí usiluje vyplnit osud rumunského lidu – a to cestou spasení*“.¹⁵⁰ Zajímavou vlastností většiny legionářů byl i požadavek na vedení zcela asketické formy života.¹⁵¹ Legionář měl být příkladem člověka, pro nějž se smyslem života stal boj za vznešené myšlenky, pro které je ochoten obětovat cokoli. Obětí nejvyšší bylo položit život v rámci oněch vznešených cílů.

Obecně kult smrti a její velebení je zajímavým fenoménem v řadách fašistických organizací. Ať už se jedná o jednotky SS nebo italské Černé brigády¹⁵² s umrlčími lebkami ve znaku. Členové španělské Falangy měli ve zvyku zakončovat své proslovy dvojitým zvolání *Arriba España – Viva La Muerte*¹⁵³. Gardisté tento kult smrti dohnali do největšího extrému, kdy velmi často vykřikovali hesla „Ať žije smrt naše sladká snoubenka“. Smrt pro legionáře znamenala nejkrásnější aspekt života. Myšleno především ve smyslu, že takto žitý život je opravdovým životem plný intenzity a akce.¹⁵⁴ Bylo by jistě zajímavé porovnat tuto posedlost smrtí s křesťanskými rituály či zvyky, které mají podobné ražení.

¹⁴⁷ Srov. Katolická církev. *Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 793 s.

¹⁴⁸ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 63.

¹⁴⁹ Novým Adamem jak legie často a rádi používali.

¹⁵⁰ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 63.

¹⁵¹ Bylo by zajímavé porovnat tento životní postoj s řadou křesťanských řádů, kteří v askezi viděli možnost spasení a vykoupení hříchů.

¹⁵² Viz BRIX, Josef. *Černé brigády – Milice italských fašistů 1944-1945*. Praha: Libro Nero, 2010, 109 s.

¹⁵³ CAMPO, del C. *Kupředu Španělsko*. Praha: Nakladatel A. Pokorný, 1937, s. 162.

¹⁵⁴ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 64.

4. Sociální a charitativní práce hnutí

Výše zmiňovaná fašistická hnutí byla alespoň z části ovlivněna křesťanstvím. Čelní představitelé těchto organizací sami sebe považovali za praktikující věřící. I tehdejší církve tuto situaci plně reflektovala a minimálně v některých situacích s hnutími spolupracovala či alespoň sympatizovala. Jedním z významných prvků křesťanské víry je i sociální aspekt¹⁵⁵ pomáhání, který by se měl promítat do běžného života věřících.

Nabízí se zde tedy otázka, z čeho ona povinnost pomáhat vychází. Evangelium a církevní autority¹⁵⁶ přináší celou řadu příběhů, které věřícím dávají návod jak se v určitých situacích zachovat. Nejdůležitějším z nich je příběh o milosrdném Samařanovi (Lk 10, 25-37). Ježíš zde používá svá oblíbená podobenství, které tentokrát vypráví o cestě jednoho muže z Jeruzaléma do Jericha. Na této cestě muž padl do rukou lupičů, kteří ho okradli a zbili. Kolem polomrtvého muže postupně prošel kněz a Levita.¹⁵⁷ Oba dva se muži raději vyhnuli a nikdo z nich mu nijak nepomohl. Až příchod kolemjdoucího Samařana¹⁵⁸ muže zachrání. Samařan muže ošetří a odveze do nejbližšího hostince, kde se o něj následně stará. Hostinskému ještě zaplatí za péči dopředu. Toto podobenství je stručným návodem na péči o bližního.

Pro následné lepší pochopení křesťanského pojetí bliženecké lásky by bylo dobré vysvětlit problematiku, která při překladu starých historických textů a Bible nastává. Křesťanská bliženecká láska by šla

¹⁵⁵ V křesťanských textech častěji uváděn jako slovní spojení tzv. bliženecké lásky

¹⁵⁶ MESSINA, Rosario. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 41.

¹⁵⁷ Levita je podle židovské tradice příslušník jednoho z 12 kmenů Izraelského národa – kmene Levi. Levité jsou potomci třetího syna Jákoba Leviho. Viz NEWMAN, Jaakov a SIVAN, Gavriel. *Judaismus od a až do Z*. Praha: Sefer, 1992, s. 285.

¹⁵⁸ Samařani či někdy taktéž uváděni jako Samaritáni jsou členové jedné z nejstarších nábožensko-etnických skupin na blízkém Východě. Jejich původ se datuje až do r. 721 př. n. l., kdy asyrský král Salmanassar V. dobyl Samařii, hlavní město severoizraelského království, a odvedl většinu z deseti izraelských kmenů do otroctví. Dobyté území následně osídlil kmeny příchozími z Mezopotámie, jejichž příslušníci se poměrně záhy smísili se zbytky původního obyvatelstva a posléze přijali i jeho víru, v odlišné podobě, než jak ji praktikuje dnešní judaismus.

nejspíše nejlépe označit starořeckým slovem *agapé*.¹⁵⁹ Český ekvivalent bychom hledali asi marně. Zjednodušeně se dá říci, že jde o nezištnou formu lásky, která nežadá nic nazpět. Přesně v takovém smyslu v jakém o ní mluví Ježíš či církve ve vztahu k potřebným. Řecké *agapé* bylo později překládáno do latiny jako *caritas*.¹⁶⁰ Z tohoto latinského slova vznikla nám všeobecně známé slovo charita.

Rumunská Železná garda se této představě o pomoci bližnímu přiblížila křesťanskému vzoru ze všech zmiňovaných hnutí nejvíce. Z předešlých řádků je patrné, že to byla právě Železná garda, která byla křesťanstvím ovlivněna nejvíce. Náboženský aspekt byl v textech, ideologii a vyjádřeních představitelů Gardy velice patrný. Neexistuje snad jediné vyjádření Codreana, které by se neodvolávalo na Boží autoritu. Jelikož se gardisté měli stát novou elitou národa, která povede k vybudování nového člověka ruku v ruce s vybudováním nového Rumunska a společnosti. Byli to právě oni, kdo měli jít příkladem celému národu. Povinnou výbavou členů Železné gardy byla na prvním místě jejich víra, která tedy i determinovala jejich chování. Garda začínala jako malé zcela nevýznamné hnutí o několika málo členech. Sám Codreanu se snažil vybudovat spíše elitní hnutí na úkor masovosti.

Značné popularity se Legii dostalo také díky své obětavé práci. Legionáři každý rok pomáhali stovkám rolníků v období sklizně. Budovali cesty, mosty, kopali příkopy či lidem z venkova pomáhali při stavbě domů.¹⁶¹ Sám Codreanu v následujících letech vytvořil i oddíl dělníků, který disponoval několika tisíci muži. Tato prospěšná činnost, která samozřejmě u místních lidí slavila velký úspěch, byla ovlivněna právě křesťanstvím.

V případě španělské Falangy je situace daleko komplikovanější. Hnutí se formálně považovalo za katolické. I část jejího programu na

¹⁵⁹ řečtině se vyskytují ještě další slova podobného významu jako například: *erós* či *filia*.

¹⁶⁰ Zde nastává menší problém. Latina nedisponuje tolika výrazy pro specifické druhy lásky jako velmi přesná řečtina.

¹⁶¹ Viz TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*, s. 65-66.

katolicismus odkazuje. Falanga přesto nepřikládala víře tak enormní důraz jako prvně zmiňovaná Železná garda. Falangisté zakládali řadu intelektuálních, studentských nebo dělnických spolků, které pomáhaly té či oné skupině obyvatel. Zajímavá je jistě jejich práce v podnikových odborech, kde se skrze své lidi snažili vymoci lepší podmínky pro dělníky. Po vítězném tažení generála Franka, který se posléze chopil moci, církevní vliv ve Španělsku vzrostl. Franko sám sebe chápal jako pokračovatele monarchistické tradice Španělska, přičemž církev v těchto královských dobách měla vždy na dění v zemi značný vliv. De facto rozpuštěná Falanga byla absorbována do frankistického režimu, kde byla zbavena všech sociálně-revolučních idejí.¹⁶² Část falangistů získala místa ve Frankově vládě, kde se posléze podílela na vytváření sociální agendy, která je částečně ve Španělsku platná do dnešních dnů.

Francouzská akce je na tom v mnoha ohledech dosti podobně jako španělská Falanga. Přesto se stoupenci Maurras vyznačují daleko větším akcentem, co se víry týče. Jak již bylo několikrát zmíněno, Maurras považoval katolicismus jako nedílnou součást francouzské identity. Velice razantně odmítal protestantství, které přineslo jen bezbřehý individualismus. Maurras ve zmíněné francouzské identitě kladl důraz na základní význam rodiny.¹⁶³ Rodiny, která vytváří základní jednotku společnosti. V dřívějších dobách, které Maurras tak halasně opěvoval, rodina daleko více plnila funkci pomocné ruky, která v případě nouze zasáhla. Francouzská akce taktéž disponovala řadou přidružených organizací, které se snažily vylepšit podmínky určitých stavů a povolání. Přesto však nikdy nevytvořila takovou pomocnou činnost jako členové Železné gardy.

¹⁶² VERNIER, Ettore. *Falanga*, s. 23.

¹⁶³ Viz WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice*, s. 85-86.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo prokázat vliv křesťanské víry na ideová východiska třech vybraných fašistických hnutí. Každé hnutí bylo postupně představeno a náležitě popsáno. Zcela nepochybný křesťanský vliv je patrný především z uskupení rumunské Železné gardy, kde náboženský prvek prostupoval naprosto vším. Ať se již zpětně podíváme na styl zorganizovaných setkávání Codreana se svými příznivci, který od samého začátku připomínal náboženský rituál podobný mši svaté, či prostudujeme vydané texty Železné gardy, které vždy odkazují na křesťanskou víru. Ta jako taková byla i nedílně promítnuta do ideologického základu Legie. Taktéž vykonávaná pomocná činnost běžným občanům měla svůj částečný základ právě v křesťanství, které toto hnutí ovlivnilo. Francouzská akce byla taktéž zcela prokazatelně ovlivněna křesťanstvím, respektive katolicismem, který považovala jako základní kámen francouzského národa. Na rozdíl od Legie však nikdy nevykročila ze své teoretické činnosti směrem k hmatatelné sociální práci. Dostí podobně na tom byla i španělská Falanga, vedená katolíkem Primo de Riverou. I u ní byl katolický vliv velice patrný a pevně zakotvený v politickém programu hnutí. Jediným mně známým počinem, který by se dal zařadit mezi výše zmiňované činnosti, bylo následné ovládnutí a vytvoření sociální agendy v pozdějším Frankově diktátorském státu. Nepopírám však, že po důkladnějším prozkoumání především španělské literatury, bychom mohli dojít k jinému závěru.

Z textu je tedy patrné, že pouze u jednoho z hnutí vedl křesťanský prvek k přímé podpoře a pomoci bližnímu. Zbylá dvě hnutí sice křesťanství chápala jako nedílnou součást identity, a zcela nepochybně i částečně ovlivnilo ideologii, přesto však nikdy z teorie nepřikročila k praxi. Nabízí se zde otázka, jak by například španělská Falanga, která byla známa svými velkolepými sociálními plány, po případném převzetí moci s tímto tématem sama naložila. Na to však už nikdo nedokáže adekvátně odpovědět.

Závěrem je na místě dodat, že práce v některých pasážích může lehce nabývat zaujatého tónu. Je to způsobeno především použitou literaturou, která k tomu svádí. Autor si je vědom, že by bylo dobré jím uvedená východiska konfrontovat s větším počtem především cizojazyčných zdrojů, které by mohly přinést větší přesnost. Taktéž by bylo zcela jistě zajímavé, zpracovat v dané tématice zmiňovaná hnutí zcela samostatně. To by mělo za následek daleko podrobnější zmapování tohoto historického fenoménu.

Seznam použitých zdrojů

- CAMPO, del C. *Kupředu Španělsko*. Praha: Nakladatel A. Pokorný, 1937.
- GRIFFIN, Roger. *International Fascism: Theories Cause, and the New Consensus*. Hodder Education Publishers, 1998. ISBN 978-03-4070-614-5.
- HALAS, F. X. *Fenomén Vatikán*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-034-9.
- KIRSCH, Hans-Christian. *Der Spanische Bürgerkrieg in Augenzeugenberichten*. Mnichov: Taschenbuch, 1990. ISBN 978-3423007962.
- KRSKOVÁ, Alexandra. *Dějiny evropského politického a právního myšlení*. Praha: Eurolex, 2003. ISBN 80-86432-24-6.
- MAIER, Hans. *Politická náboženství: totalitární režimy a křesťanství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-43-7.
- MESSINA, Rosario. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-859-3.
- NOLTE, Ernst. *Fašismus ve své epoše*. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-107-4.
- PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 978-80-7106-811-2.
- PAYNE, Stanley. *Fascism: Comparison and Definition*. Madison and London: Wisconsin University Press, 1980.
- RIDLEY, Jasper. *Mussolini*. Praha: Themis, 2002. ISBN 80-7312-007-0.
- SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše*. Brno: nakladatelství L. Marek, 2004. ISBN 80-86263-51-7.
- ŠPINKA, Milan. *Osobnosti pravice*. Praha: Národní myšlenka, 2005. ISBN 80-903582-1-7.
- TEJCHMAN, Miroslav. *Balkánský fašismus*. Praha: Academia, 1989.
- VALEŠ, Lukáš. *Dějiny politických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-031-4.

VERNIER, Ettore. *Falanga: k problematice třetí cesty*. Praha: Národní myšlenka, 2008. ISBN 978-80-903582-7-0.

WEBER, Max. *Metodologie, sociologie, politika*. Praha: Oikoymenh, 1994. ISBN 80-85947-90-0.

WEBER, Max. *Protestantská etika a duch kapitalismu*. In: *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, 1998. ISBN 80-7298-056-4.

WINOCK, Michel a kolektiv. *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia, 1998. ISBN: 80-200-0711-3.

Abstrakt

HAVLÍČEK, Ladislav. *Křesťanství a fašismus*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Tomáš Veber.

Klíčová slova: křesťanství, fašismus, extremismus, politická pravice, národní-syndikalismus, konzervatismus, nacismus, Falanga, Železná garda, Francouzská akce, Codreanu, Primo de Rivera, Maurras

Práce se zabývá vlivem křesťanské víry na formování ideového základu třech fašistických hnutí (Francouzská akce, Falanga, Železná garda) a z ní vyplývající praktické činnosti v podobě sociální práce a charity. Text je strukturován do čtyř navazujících kapitol, kde první kapitola uvede čtenáře do specifické problematiky. Následně jsou popsána tři fašistická hnutí (vůdci, historie, ideologie). Třetí část textu se zabývá vlivem křesťanství na utváření ideologického základu hnutí. Závěr práce je věnován praktické činnosti organizací vycházející z křesťanské víry.

Abstract

Christianity and fascism

Key words: Christianity, fascism, extremism, political right, national-syndicalism, conservatism, Nazism, Falanga, Iron Guard, French Action, Codreanu, Primo de Rivera, Maurras

This thesis deals with the influence of christian faith on the formation of ideological grounds of fascist movements (French Action, Falanga, Iron Guard) and real activities as social work and charity which result from this influence. The text is divided into four consequential chapters. The specific theme is introduced to a reader in the first chapter. Three fascist movements (their leaders, history, ideology) are described in the following one. The third part deals with the influence of christianity on the formation of the ideological basis of these movements. The final part concerns with real activities of christian-based organisations.